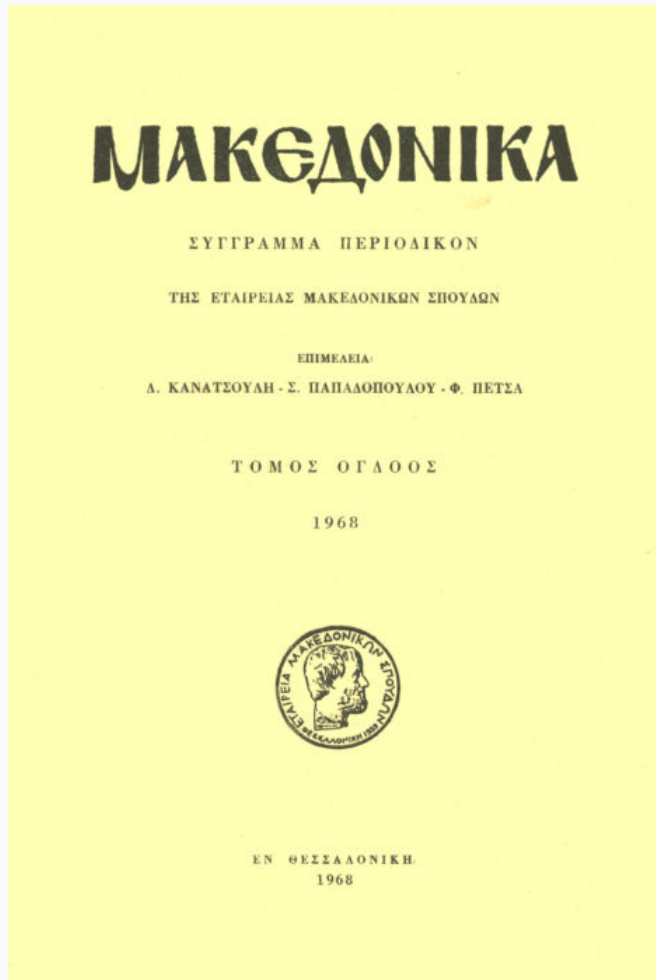

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.316](https://doi.org/10.12681/makedonika.316)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής. *Μακεδονικά*, 8(1), 414–415. <https://doi.org/10.12681/makedonika.316>

Ἡ μελέτη του στό σχετικά περιορισμένο ἀριθμό τῶν σελίδων τῆς διευκρινίζει κατ' ἀρχήν τόν ὄρο Μακεδονία καί κατόπιν διεξέρχεται μέ συντομία καί σαφήνεια τίς διάφορες πολιτικές, διπλωματικές καί πολεμικές φάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος μετά τήν ἴδρυση (1835) τοῦ πρώτου Βουλγαρικοῦ σχολείου στό Γαβρονο τῆς Β. Βουλγαρίας. Οἱ φάσεις αὐτές κατά τόν συγγραφέα εἶναι : τὰ Πανσλαβιστικά Συνέδρια, ἡ ρωσική διείσδυση στά Βαλκάνια, ἡ ἀνακήρυξη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας (1870), ἡ θνησιγενής Μεγάλη Βουλγαρία τοῦ Ἀγίου Στεφάνου καί ἡ διάλυσή της ἀπό τό Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878). Ὁ συγγραφεύς τοποθετεῖ τόν κυρίως Μακεδονικό Ἀγῶνα μεταξύ τοῦ 1885 καί 1908. Ἡ πρώτη χρονολογία ἀφορᾷ τήν πραξικοπηματική προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρουμυλίας στη Βουλγαρική Ἡγεμονία καί ἡ δεύτερη τήν ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων. Ἐξετάζει ἐπίσης διεξοδικά τίς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, διδασκάλων καί προξένων, τοῦς ἀγῶνες τῶν γηγενῶν καί ἀπό τήν ἐλευθερή Ἑλλάδα μαχητῶν, παρέχει στοιχεῖα γιά τή δράση τοῦ βουλγαρικοῦ κομμάτου, τῶν ξένων προπαγανδῶν καί τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως τὰ προγράμματα τῆς Βιέννης (1902) καί Μύστεργκ (1903), καί γιά τή λεγομένη ἐπανάσταση τοῦ Πλιντεν. Τό τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, ὅπου ἐξιστορεῖται ἡ περίοδος 1903-1908, διανθίζεται μέ ἀρκετά χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα ἀπό ἀπομνημονεύματα μακεδονομάχων, πού καθιστοῦν τήν ἀνάγνωσή του εὐχάριστη καί ζωντανή. Ὡς κύριους συντελεστῆς τῶν ἐλληνικῶν ἐπιτυχιῶν ὁ συγγραφεύς θεωρεῖ τήν ἀρτία ὀργάνωση τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τίς ἀρετές καί τήν ἀποφασιστικότητα τῶν γηγενῶν καί ἀπό τήν ἐλευθερή Ἑλλάδα καί τήν ὑπόδουλη ἀκόμη Κρήτη ἀγωνιστῶν.

Ὁ κ. Μαυροῦδης ἔδωσε ἔργο μέ ἐνότητα καί σαφήνεια, τό ὄφρος τοῦ ὁμοῦ θυμίζει προφορικό λόγο, ἀν καί πουθενά δέν ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐργασία του εἶναι κείμενο ὁμιλίας. Ἐπίσης οἱ παραπομπές σέ κείμενα καί μελέτες εἶναι ἐλάχιστες. Πέρα ἀπό τὰ δύο αὐτά μειονεκτήματα δέν ἔχουμε παρά νά ἐπαινέσουμε τό συγγραφέα γιά τήν καλῆ του ἐργασία.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καί τὰ ἐπαναστατικά ρεύματα τῆς ἐποχῆς, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 20. [Ἐκδοσις Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 18].

Ἡ συμμετοχή τῆς Μακεδονίας στήν ἐπανάσταση τοῦ 1821 δέν συγκίνησε νωρίς τήν ἐλληνική ἱστοριογραφία καί ἔτσι λίγα χρόνια μόλις πρὶν τόν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἀρξισαν νά ἐμφανίζονται σχετικές μελέτες. Στόν τομέα αὐτόν χρέος εἶναι νά ἐξαρθῇ ἡ συμβολή τοῦ κ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, πού ἀφιερῶθηκε στή νεώτερη μακεδονική ἱστορία καί μᾶς χάρισε πολυάριθμα ἔργα ρηζικέλευθα καί ρωμάλια. Στή νέα του μελέτη, πού δόθηκε ὡς ὁμιλία στίς 16 Μαρτίου 1966 στήν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἀσχολεῖται μέ τίς ἐπαναστατικές κινήσεις τῶν ξενιτεμένων Μακεδόνων στίς παραμονές τοῦ 1821 καί ἰδιαίτερα μέ τοῦς Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή.

Στήν ἀρχή τῆς μελέτης του ὁ συγρ. ἐξετάζει τήν ἐπίδραση τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως στή διαμόρφωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, πού οἱ περισσότεροί τους κατάγονταν ἀπό τήν Μακεδονία. Σέ νευραλγικά κέντρα τῆς Κ. Ἑuropῆς, σάν τή Βιέννη, Βουδαπέστη, Τέμπεσβαρ, Τεργέστη, στίς Παραδουναβίες Ἡγεμονίες καί στή Νότια Ρωσία ἀκόμη, ἐντονη ἦταν ἡ παρουσία τοῦ μακεδονικοῦ στοιχείου, ἰδιαίτερα τῶν Δυτικομακεδόνων. Οἱ Μακεδόνες αὐτοί, ἀφιερῶμένοι στόν Κερδῶο μᾶ καί στό Λόγιο συνάμα Ἐρμη, δημιούργησαν παροικίες ὄλο σφρίγγος καί ζέση καί βρίσκονταν σέ τέτοιο πολιτιστικό ἐπίπεδο ὥστε τό κήρυγμα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως γιά ἐθνική καί

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντίλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Με τὸ κήρυγμα τοῦ Βελεστινλή ἦταν ἐπόμενο νὰ κινητοποιηθοῦν οἱ πατριωτικοὶ κύκλοι τῶν ἑλληνικῶν αὐτῶν παροικιῶν καὶ νὰ συνδεθοῦν μ' αὐτὸν ἀρκετοὶ ἰδεολόγοι, ποὺ οἱ πιὸ πολλοὶ συνελήφθησαν ὅταν ἡ κίνηση τοῦ Βελεστινλή προδόθηκε στὴν ἀστριακὴ ἀστυνομία. 'Εξετάζοντας τὸν τόπο καταγωγῆς τῶν συλληφθέντων διαπιστώνουμε ὅτι οἱ περισσότεροὶ κατάγονται ἀπὸ τὴ μακεδονικὴ γῆ. Μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τους ὁ κ. Βασδραβέλλης ἀσχολεῖται στὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐργασίας του.

Ὁ συγγρ. μέσα σὲ λίγες σελίδες μᾶς ἔδωσε μελέτημα ἀξιόλογο, ποὺ ζωντανεῖ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν χρόνων τῶν μεγάλων προσδοκιῶν τοῦ γένους μας. Τὸ ἔργο εἶναι ἐμπλουτισμένο μὲ πορίσματα ἀπὸ ἀρχαικῆς ἐρευνῆς καὶ βαθεῖα γνώση καὶ τῆς νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδῶ πάντως θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ἔλλειψη παραπομπῶν σὲ ἀναφερόμενα ὑποσπύσματα ἀπὸ ἔργα ἢ ἐπιστολές τοῦ Κοραῆ, Φ. Πέτροβιτς καὶ 'Α. Ρασὴμ δυσκολεύει τὸν εὐσυνείδητο ἀναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ἄ ν ο υ 'Ι. Πα πα δ ο π ο ὄ λ ο υ, 'Η προετοιμασία τοῦ ἀγῶνος τῆς παλιγγενεσίας στὴ Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 16].

'Η μελέτη τοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στὴν ἐθνικὴ ἑορτὴ τῆς 25 Μαρτίου 1968 ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ξεφεύγει ἀπὸ τὰ συνηθισμένα πλαίσια τῶν ἑορταστικῶν λόγων. Ὁ συγγρ. προτίμησε ἀντὶ τῶν γνωστῶν ὕμων νὰ ἀναλύσει τοὺς γενεσιουργοὺς παράγοντες καὶ τὶς δυνάμεις ποὺ προετοίμασαν τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 στὸ μακεδονικὸ χῶρο. Αὐτὸ βέβαια, ὅπως τονίζει ἄλλωστε καὶ ὁ συγγρ., δὲν σημαίνει ὅτι ἡ παλιγγενεσία τοῦ 21 στὸν ἑλληνικὸ βορρᾶ ἀποτελεῖ φαινόμενο ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸ νότο. 'Ανάμεσα ὁμως στὶς δύο περιοχές ὑπῆρξαν ὀρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε κατὰ τοὺς αἰῶνες τῆς δουλείας ὅσο καὶ στὴν προετοιμασία τοῦ ξεσηκωμοῦ. Οἱ διαφοροποιήσεις αὐτές εἶναι ἡ αἰτία ποὺ ὁ βόρειος ἑλληνισμὸς παρέμεινε σκλαβωμένος ἑκατὸ χρόνια σχεδὸν περισσότερο ἀπὸ τὸ νότιο.

Στὸ πρῶτο μέρος ὁ συγγρ. ἀσχολεῖται μὲ τὶς διαφοροποιήσεις κατὰ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. 'Ενῶ ἡ Ν. Ἑλλάδα καὶ τὰ νησιά ἦταν τὸ θέατρο πολέμου μεταξὺ Τούρκων καὶ διαφόρων Εὐρωπαίων, ἡ Μακεδονία βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὸ πολεμικὸ αὐτὸ πεδίο. Δεύτερη σπουδαία διαφορά συνιστοῦν οἱ ἐθνολογικῆς ἀλλοιώσεις τοῦ βορείου χώρου μὲ τὴν ἐγκατάσταση πολυαριθμῶν 'Οθωμανῶν, συνεχῶς ἄλλωστε αὐξανομένων μὲ τὸ παιδομάζωμα καὶ τὶς βιαιοπραγίες τῶν διερχομένων στρατευμάτων, ὀξυτέρων καὶ τῶν δύο στὴ Μακεδονία ἀπ' ὅ,τι στὴν κάτω Ἑλλάδα. 'Επὶ πλέον ἡ θέση καὶ διαμόρφωση τῆς Μακεδονίας ἐπέτρεπε στοὺς Τούρκους μεγαλύτερη εὐχέρεια κινήσεων καὶ συνάμα ἐντονότερη ἐπιτήρηση, μὰ καὶ ἐδῶ περνοῦσαν ὄλες οἱ διαβάσεις ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη πρὸς τὶς εὐρωπαϊκῆς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας.

Στὸ δεύτερο μέρος τονίζονται οἱ παράγοντες ποὺ προετοίμασαν τὴν ἐπανάσταση στὴ Μακεδονία, κοινοὶ βέβαια σὲ γενικὲς γραμμὲς μὲ τὴ Νότια Ἑλλάδα, ἀλλὰ εἰδικότερα μὲ ὀρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ἐτσι ἡ Ἐκκλησία πρῶτ' ἀπ' ὅλα, διαθέτει στὴ Μακεδονία καὶ τὸ Ἅγιο Ὄρος, τὴν «Μεγάλῃ Ἀκαδημία τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ», ὅπως ἔλεγε ὁ ἐπίσκοπος Σάμου Γεωργεῖρηνης, καθὼς καὶ μερικὰ ἄλλα θρησκευτικὰ κέντρα. Οἱ ἀγῶνες τῆς Ἐκκλησίας πέτυχαν νὰ κρατήσουν πολλοὺς ὑποδοῦλους μακριὰ ἀπὸ τὸν ἐξισλαμισμὸ. 'Η ἀντίθεση τῶν τελευταίων πρὸς τὸν κατακτητὴ ἐκφράσθηκε δυναμικὰ μὲ τοὺς κλέφτες